

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

DS

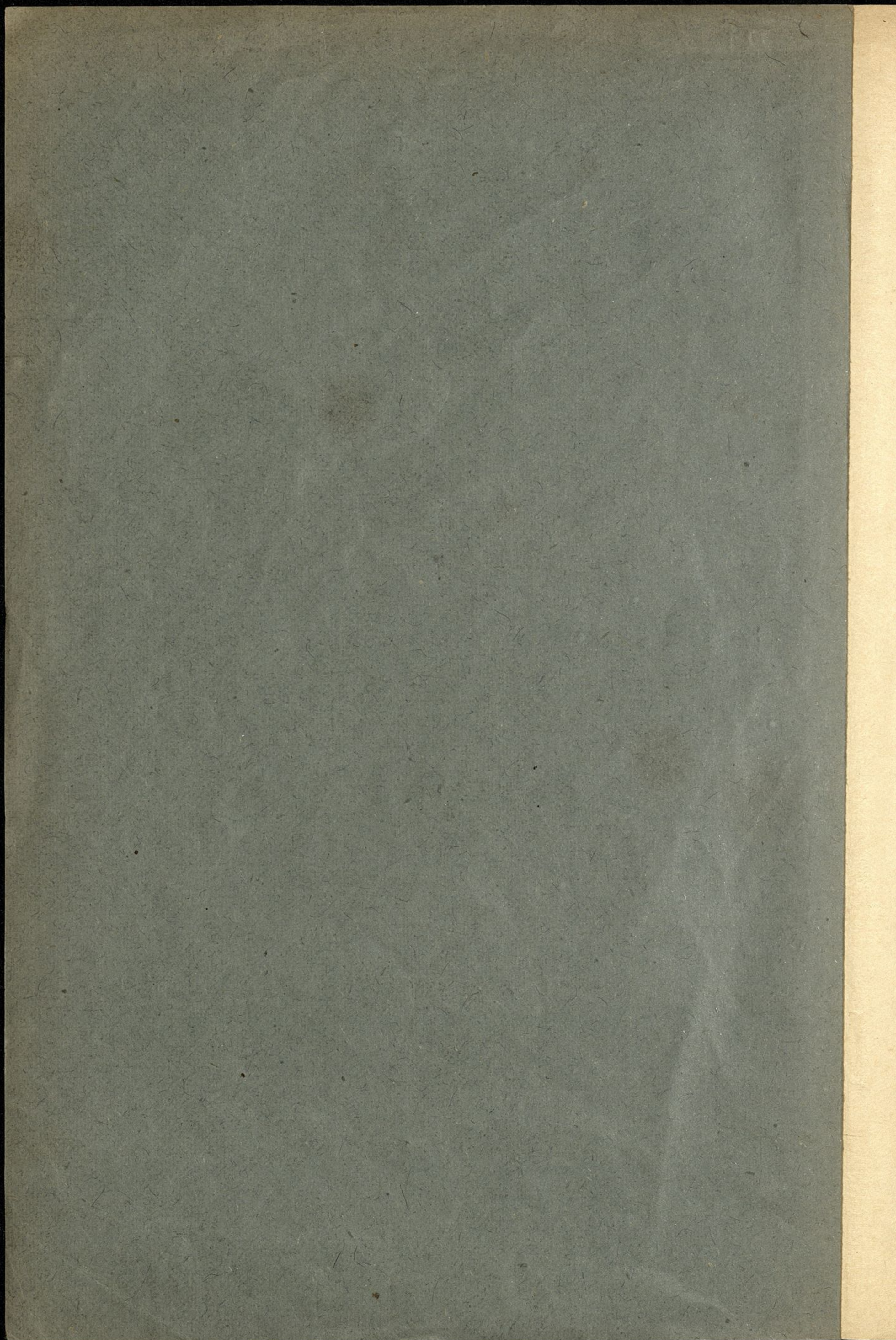
100 210

395003337

COBISS ©

Gerhard von Gurland
7. Januar 1871
K. Dyck

5

Q 3334 1950

U. Dv. CF/

K. Ozvald, Ljubljana

Pedagoški pogled na mladostnika, ki je zapadel kazenskemu paragrafu.

Ein Lehrer, der nicht strafen kann,
gesellt sich endlich zum Verbrecher...

(Goethe: Faust.)

Fr. Milčinski je v Zabavni knjižnici Slovenske Matice (1912) objavil spis, ki je bil zares novost v našem leposlovju in bralca sili k hvaležnosti. So to »Mladih zanikar ne žev lastni životo pisi«. Posebni čar teh životo-pisov je v tem, da so jih, in sicer po naročilu, napisali mladoletniki sami, »ki so grešili zoper kazenski zakon in so prišli v pest pravice«. Iz psiholoških in socialnih razlogov jim je avtor prava imena zavil v haljo anonimnosti in tako pač prvič izroča svojo literarno vizitko 8 svojevrstnih fantičev pa 1 deklič: »Barabe« sin, Tatič in pijanica, Ljubljanska srajca, Bolnega rodu, Sraka (deklič), Potepin izpod Pohorja, Beraček, Brez ljubezni do svojcev, Moja navadna mesečna bolezen.

Galerijo teh klasičnih avtoportretov končuje Milčinski z besedami: »Tako po vrsti izpovedujejo zgodovino svoje propalosti. Teh mladih zločincev pretkanost, predrznost, nevarnost nam vzbuja grozo; usmiljenje pa nam vzbuja razmere, v katerih so vzrastli. In iz obeh teh čutov, iz usmiljenja in iz groze se rodi prepričanje, da je zoper to bolj in bolj se širečo zanikarnost mladine treba pomoči in boja, ne le v prilog mladini, ki je dostikrat le nedolžna žrtev razmer, ampak v prvi vrsti v obrambo človeški družbi, ki jo ogrožajo mladi zločinci.«

Te besede so slika, ki na moč realistično prikazuje kos živega življenja iz naše današnje družbe. Nič olepševanja ni v tej sliki, a prav zato ne more ostati brez učinka. Kakor egiptovska Sfinga strmi mameč vate zamišljeni obraz te slike, da ne moreš umakniti oči pred njenim pogledom, ter

nam vsem »molče trobenta« vprašanje: quid faciendum? Da, kaj nam je storiti? Kako se z uspehom lotiti tukaj »pomoči in boja«? Tudi to je vprašanje, ki bi pravi odgovor nanj današnji dan ne bil preplačan niti s celim kraljestvom.

Najbolj izdatna življenjska modrost, taka, da ti res s pridom svetuje, ko sam ne veš, kaj bi, je mnogokrat silno preprosta, da bi se človek kar zavzel ob njej, češ, saj se to prav za prav razume samo po sebi. Zdi se mi, da je to tako tudi glede na razvozlavanje tistih živih vprašajev, ki stopajo ne samo pred kazenskega sodnika, temveč tudi pred vso družbo in njene interese kot — mladi zločinci. Pravim namreč, da bo uspehe tukaj dosegal posamič in skupno le tisti, ki pozna različne n u j n o s t i, velike in male, katerim se človeška družba zdaj tako zdaj zopet drugače odziva.

V vseh časih ni ljudem dan čut potrebe in tudi ne sposobnost, da bi samemu sebi ali drugim gledali globlje v dušo. »Prosvetljena« doba na pr. je bila v jedru plitva doba. Sedanjemu stoletju je »psihologijo globine« odkril Sigmund Freud s svojo psihoanalizo ter so jo potem drugi še poglobljali. In tako se današnji dan ne branimo tudi o kaznjencu reči: »Ecce, homo!« — tudi on je človek, ves kar ga je, čeprav ogrnjen v raševino kaznjenca! I v njegovem bitju in žitju se jasno odraža dvoje plasti, ki nam jih Ivan Cankar »iz dna« človeške duše takole nazorno prikazuje: ena je bolj periferna, kjer »od vseh strani in na vse strani brizga pohlepnost, škropi zavist, pljuje sovraštvo« — a druga, globoko centralna, kjer je vsak človek »visok v svojih mislih, plemenit, brez zlega in hinavščine v svojih čustvih, čist, nesebičen, brezmejno vdan v svoji vesoljni, vsako božjo stvar tesno objemajoči ljubezni«. In tudi za razmajani duševni organizem zločinca velja tisti veliki zakon o ravnovesju sil.

A kaj neki se dogaja v dušah takrat, ko je kdo izvršil tak in tak zločin, prejel zanj kazen in ko to kazen odslužuje? To vprašanje pomeni v glavnem isto, kar vprašanji: kaj je bistvo kazni in pa kako učinkuje kazen?¹

¹ Mnogo pobude k razmišljanju o tem prinaša knjižica: Gerhard L e d i g, Philosophie der Strafe bei Dante und Dostojewski. 1936. — Ali pa Suse S c h w a r z e n b e r g e r, Die Bedeutung der modernen Erziehungswissenschaft für das juristische Strafproblem. 1933.

V jedru je kazen od tretje osebe (sodnika) odmerjeno plačilo, ki ga ta in ta človek prejme zato, ker je komu povzročil tako in tako škodo. Osnova kazni je po takem misel zadoščenja, ne pa maščevanja, ker maščevanje obsega le dvoje oseb: škodovalca in oškodovanca. Zadoščenja hoče »človeška narava«, se pravi blaginja živih bitij v tem ali onem kolektivu (v rodbini, poklicu, stanu, narodu, državi) za povzročeno škodo, ne pa te ali one vrste etična ideja, na pr. pravičnost.

In kako učinkuje kazen? No, kazen je duševni strelovod za odvajanje sovraštva in zagrenelosti na svetu. Kajti s kaznijo je dana možnost, da se obnovi etično ravnotežje med zločincem in oškodovancem, ki ga je prvi porušil s svojim zlim dejanjem. Dinamika, ki se udejstvuje v kaznovanju, pa je tale! V bistvu kazni je, da obrne zločincu notranji pogled v »zaklenjeno kamrico«, to je v najbolj osrednji del njegove osebe ter mu daje priložnost, da se s kesanjem očisti svojega sovražnega mišljenja proti oškodovancu; a oškodovancu, ki je dobil zadoščenje (in hkratu vsem, ki čutijo z njim: sorodnikom, tovarišem, somišljenikom...), je zločinčevo kesanje razlog za — odpuščanje in spravo. Vrh tega pa kazen lahko postane kaznjencu nagib ali motiv za njegovo bodoče dejanje in nehanje, na primer za poboljšanje ali za strašilo.² Zato pa »smrtna kazen«, ki kaznovanega uniči, vsaj z etičnega vidika nima pravice, se imenovati kazen.

To je nekak shematičen prikaz duševnih funkcij, ki so v akciji, kadar se kdo po sodnikovem pravoreku pokori za tisto, kar je storil komu zlega. Toda vsak shema je nekaj votlega, brez žive polnosti ter te samo opozarja, da moraš paziti na to in to in to, kadar bi rad tu ali tam dojel kako enotno celoto. Posebno tanjših razlik, ki so možne in ki v živem primeru lahko imajo prav važen pomen, ne more shema nikdar doseči. Zato pa je realne možnosti treba kar se da poštovati, če hočemo, da se nam res razodenejo tiste

² Gl. M. Scheler, *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik*. II. 1916. Str. 372—381 in str. 325.

žive sile, ki jih lahko kliče na dan ter usmerja kazni in kaznovanje.

Zlasti pa ne smemo iti mimo dejstva, da se vse to, kar človek vedé ali nevedé doživlja v duši, ne jemlje iz iste ravni. Saj že Platon naglaša, da je naše bitje in žitje zakoreninjeno v različnih *plasteh* »človeka«. Najbolj vnanja je tista plast, ki ji on pravi »epithymía« ter trdi o njej, da je vdelana v spodnji život; je to čutna ali gonska plast, ki jo največ polnita spolni gon in pa lakot imetka. Druga, že bolj notranja plast je »thymós« (življenjske energije) in se nahaja v prsih. A globoko notranja je tretja plast; Platon ji pravi »nus« (kulturotvorna razumnost) in jo namešča v glavi. Sodobna psihologija je v strukturi ali sestavi naše biti ugotovila še četrto, povsem centralno plast, kjer ima svoj stržen etično dostojanstvo človeka.

»Strukturna« psihologija, ki proučuje take plasti in se krepko razvija, je postala zelo čvrst temelj poznavanju človeka ter je v novo luč postavila posebno etične in pedagoške probleme. Göttingenski psiholog in pedagog Herman Nohl pa je pokazal, da jo lahko z najobilnejšim pridom vprašamo za svet tudi glede na smisel kazni.

Zločin, ki ga je kdo zagrešil, prihaja iz te ali one izmed omenjenih plasti, kar naj pokažejo sledeči primeri. Pred vežnimi vrati je nekdo prislonil kolo in se izgubil v hišo. Fantiča, ki pride mimo, kar hipoma popade misel, da bi si kolo »izposodil«. S sokoljimi očmi pogleda okrog sebe in ugotovi, da je »zrak čist« — in že je sfrčal na tujem »Puchu« tam za vogal. Tatvina je tukaj izpočeta v obodni plasti hipnega poželenja, ki ga je dečaku vžgala »lepa prilžnost«. — Ako ljubosumna žena krade z jezikom čast svoji sosedu, je to zlo dejanje, ki je vzklilo iz druge, nekaj globlje, »vitalne« plasti opravljkine osebe, se pravi iz tiste plasti, od koder se jemlje reakcije na užaljeno samočutje. — Zdravnik, ki bi z malomarnim postopanjem povzročil pacientovo smrt, bi bil kriv hudega dejanja, ki prihaja že iz precej globoke, »kulturotvorne« plasti človekovega bitja in žitja. — In kdor je prelomil dano besedo, je izvršil podlost, ki se je vzela iz tistega najbolj notranjega, duhovnega mesta v besedolomni osebi, od koder bi pač pričakovali le

»fairness«. Zato pa krivde, ki so si jo različni ljudje nakopali s svojim zlim dejanjem, ne presoјamo po istem merilu, temveč imamo na pr. podleža za drugače in tudi za mnogo hujše krivega, nego pa recimo vročekrvne vaške pretepače, ki so se v krčmi sprli in pohabili tovariša.

Povsem podobno pa je od zločinov, ki se dogajajo, p r i z a d e t a zdaj ta zdaj druga človeška plast poedinca ali javnosti. Tisti, ki mu je mladi zlikovec ukradel kolo, se čuti zadetega v svoje hlepenje po imetku. — Kdor druge v nič deva, se s svojim jezikom dotika tujega, v častičutju zakoreninjenega ponosa. — Uradnik, ki zanemarja svoje dolžnosti, zadeva s tem v javno moralo, ki je ljudem vkopana v kulturotvorno plast njihove duše. — A podlež s svojo neznačajnostjo buta v etično dostojanstvo tega ali onega človeka.

Pa tudi to je treba poštrevati, da vsaka izmed prizadetih plasti v duši oškodovanca drugače r e a g i r a na storjeni zločin. Kdor je bil okraden, zahteva povsem naravno, da tat prejme plačilo za svoj zločin. — Užaljena čast hoče zadoščenje, kar ni isto s povračilom v prejšnjem primeru. — Kdor se je pregrešil zoper veljavno moralo svojega stanu, ga ta zajednica izloči iz svojih vrst, ali bolje rečeno: s svojim nekulturnim dejanjem se je sam izločil iz kulturne zajednice. A ta izključitev ni povračilo in tudi ne zadoščenje. — In prav tako, če je kdo s tem, kar mi je storil hudega, trčil v etično jedro moje osebe in v meni nekaj, če hočem ali ne, zahteva od zločinca — pokoro za njegov zločin, a ne poplačila in tudi ne zadoščenja.

In slednjič si moramo s te strani pogledati še zločinca, ko prestaja svojo k a z e n. I njegova duša se namreč lahko v različnih plasteh odziva na kazen, ki se mu je prisodila. Tako ga kazen na pr. zgrabi za čutno plast njegove osebe, ko mu z zaporom jemlje možnost, da bi poljubno stregel svojemu poželenju, zlasti še gonu po jedi in pijači ali pa spolnemu gonu. — S tem, da mu kazen za toliko in toliko časa vzame osebno čast, ga osramoti ter tako pristriže v tisti plasti, ki je podzidana s človeško nečimernostjo. — Do kulturotvorne plasti mu seza kazen toliko, kolikor ga izloči iz

kulturnega sožitja z drugimi ljudmi. A najgloblje ga prime s tem, da mu vzame tisto pravico in dostojanstvo, ki pritiče samo svobodnemu človeku: da bi sam o sebi odločeval.

Nikar pa teh plasti ne smemo nemara vzeti za četvero povsem samostojnih etaž, podobnih recimo predalom v omari za perilo. Analitično ali razčlenjujoče pojasnjevanje česa je marveč vsekdar plodovito le tedaj, če hkratu podaja roko — celotno usmerjeni sintezi. V resnici so omenjene plasti samo različne funkcije v telesno-duševnem bitju človeka, ki je v istini v slehernem momentu enotna celota in kjer je »vse v zvezi z vsem«. Zato pa tisto, kar doživlja zločinec takrat, ko izvršuje zlo dejanje ali ko se zanj pokori v kaznilnici ali pa ko se oškodovanec čuti tako in tako prizadetega po njegovem zločinu: ni odziv samo ene izmed teh plasti, temveč gre vsikdar za c e l e g a človeka.

In tako Nohl upravičeno opozarja na dejstva, ki so tukaj psihološka in etična nujnost. Resnica je namreč, da kultiviranje človeka vedno bolj priteguje duhovno plat njegovega bitja k sodelovanju v dejanskem življenju na malo in na veliko. Le pomislimo, v kaki, nam današnji dan skoraj nerazumljivi obliki se je prejšnje čase vršilo kaznovanje zločincev! Toda kljub poglobljanju ljudskega bitja in žitja v teku stoletij in tisočletij ne prezirajmo na moč važnega dejstva, da je in bo tudi ostal človek vendarle samo — »človek«. Če ti na pr. kdo docela neutemeljeno očita neznačajnost, te kajpa zbode v najglobljem, etičnem jedru tvoje osebe. Toda kaj ni v tem primeru hkratu zadeta v tebi i tista čisto periferna plast, v kateri ima svoje korenine povračevalni instinkt? In kaj ni izzvana obenem tudi plast tvojega častičutja? Saj ti pač povračevalni instinkt vseskozi naravno všepetava zahtevek, da žaljivec prejmi plačilo za žalitev, a v imenu zadete časti čutiš v duši potrebo in zahtevaš tudi, naj dá zadoščenje, ker bi si ga sicer ti samolastno poiskal. — Vidimo torej, da se nikar ne oglasi samo tista plast, v kateri te je zločinec neposredno zadel, ampak nekam simpatetično tudi ostale — vsaka v svojem jeziku.³

³ Gl. H. N o h l, Der Sinn der Strafe. »Die Erziehung«. 1. Jahrg. (1925). Zlasti str. 30—33 in pa str. 37.

A tudi zločinec je »človek« v vsem pomenu te besede, reči hočem, ne morebiti samo »zver«, temveč i bitje — s človeškim dostojanstvom, najsi bi ga bil še tako oskrnil s svojim zlim dejanjem. Zato pa ga kazen, ki se mu prisodi, ne bi smela prijemati le v telesnih plasteh (zapor, post, trdo delo...), ampak bi morala imeti tudi taka svojstva, ki se-gajo do najglobljih, duhovnih viter njegove osebe. Saj je pač značilno, da kaznjenci kaj radi naglašajo: »tudi mi smo ljudje«. S tem pa ni rečeno drugega, nego da bi kazen naj vsebovala tudi — p e d a g o š k o ali vzgojevalno funkcijo.⁴

V z g a j a t i koga se pravi, buditi v njem čut lastne odgovornosti za svoje osebno (individualno) dejanje in nehanje ter mu pomagati, da bi čim bolj organsko rastel v skupno (kolektivno) življenje ljudi po raznih kulturnih zajednicah kakor so: rodbina, fara, občina, poklic, stan, narod, cerkev, država. A vse to se da vršiti tudi v okviru pametnega kaznovanja. Res, da si kazni ne moremo misliti brez kaj »represije«, saj jo zahtevajo tehtni psihološki in socialno-politični razlogi: pravni čut ljudstva in zaščita družbe. Toda samo pritisk ne zadostuje, treba je istočasno i »zidati«, to je podpirati in dvigati šibke sile. Kaj plodu bo kazen obrodila samo tedaj, če je v glavnem k o n s t r u k t i v n a (gradeča), se pravi, če si prizadeva obsojencu pomagati, da bi našel pot nazaj v normalno sožitje z drugimi, iz katerega se je sam izključil s svojim zlim dejanjem; in pa če ga tako preoblikuje, da bi prej ali slej mogel vnovič po svoji vesti in veri o samem sebi odločevati ter bi tako zopet pridobil svobodo, ki jo je zapravil s tem, da je zapadel kazni. Skratka: omogočiti obsojencu »resocializacijo« — to bodi cilj kaznilniške pedagogike.

Na opisani način poteka zlo dejanje in njegove posledice, če je s kazenskim zakonikom prišel navzkriž odrastli človek, se pravi vsaj 21 let star moški ali ženska. Toda ali velja ista »energetika« tudi takrat, ko se je proti kazenskemu š pregrešil m a l o l e t n i k, to je fant ali dekle med 14. in 21. letom. No, že iz prej omenjenih lastnih životopisov »mladih zanikarnežev« je razvidno, kak »tiček« ali »tičica« stoji

⁴ Gl. H. F i n k e, Der Rechtsbrecher im Lichte der Erziehung. 1931.

pred kazenskim sodnikom. In kaznilniški duhovnik Stade, ki je na glasu ljudomile duše, piše v svoji knjigi »Aus der Gefängnisseelsorge«, da se v zločinih maloletnikov čestokrat očituje kar vražja pretkanost (rafiniranost), čisto jasna zavest o protizakonnosti njihovega dejanja in pa najbrezobzirnejše okvare tujih pravic, da se človek vpraša, kako je mogoče kaj takega.

A čujmo: »Pripeti se pogostoma, da mladi grešnik kleči pred sodnikom, se joka, obljublja poboljšanje — in solze, kes, obljube: vse je pristno in ni hlinjeno; pa prestopi prag sodne hiše in vse je pozabil in čez eno uro ali dve je že zopet v starem grehu! Potem smo seveda sila ogorčeni nad zani-karnostjo in nepoboljšljivostjo mladega človeka, češ, ve, kaj ni prav, ve, kaj ga čaka, pa le greši! Zato lop po njem! — Ne razumemo mladega grešnika in — niti ne potrudimo se, da bi ga razumeli!« (Milčinski.)

Da, »razumeti« maloletnika ali maloletnico, ki sta trčila ob kazenski paragraf, to je tukaj beseda na svojem mestu in ne pomeni nič manj, nego čim točneje doumeti, kako je nastal njun greh (*modus crimina operandi*). A zlato jedro takemu razumevanju mora biti uvidevanje, da je maloletniški zločin produkt iz dveh svojevrstnih faktorjev: eden je starostna stopnja storilčeva, drugi pa »svet« (okolje), v katerem sta fant ali dekle rastla.

Ozir na starostno stopnjo bi imel biti nenehni aide-mémoire vsem, ki jim je poverjeno kaznovanje maloletnikov. Glede tatvine na pr. govori kazenski zakonik (§ 314) takole: »Kdor odvzame tujo premično stvar drugemu z namero, da bi pridobil z njeno prisvojitvijo sebi ali drugemu protipravno imovinsko korist, se kaznuje zbog tatvine, če vrednost ukradene stvari ni večja od 1000 dinarjev, s strogim zaporom do enega leta, če pa je vrednost ukradene stvari večja od 1000 dinarjev, s strogim zaporom in z izgubo častnih pravic«. Kdo bi dvomil, da je pravnim določbam s tem besedilom pač v mislih preudarni odrastlec, ki ima samega sebe dovolj v oblasti! Toda kako neki ustreza temu zahtevku bitje, ki še ni godno, ampak se nahaja v tistem čisto posebnem stanju svojega včlovečevanja, ki mu pravimo »vihrava« (predpubertetna) in »pubertetna« doba. Odrastleci

vse premalo poštevamo, da ni trdne volje vobče, se pravi take, ki bi vzdržala v vseh življenjskih položajih, in prav tako tudi ne presodnosti, ki bi brezpogojno v vseh položajih ukazovala volji. »Nikdo izmed nas ne ve, kako bi se obnašal v najhujši stiski ali v skrajni strasti. Kajti samega sebe poznaš le glede na take normalne odnose, kjer sta se uvidevanje in hotenje že spojila v trdne oblike«. (Spranger.)⁵ Da se maloletniško dejanje in nehanje kaj rado odigrava v obliki »kratkega stika«, kdaj pa kdaj celo »v neki furiji«, to je prelepo izrazil Milčinski v besedah: »Mladi človek bi bil rad pošten, ali ugodna prilika, vabeča izkušnja premagata z močnimi vtiski vse pomisleke, zatemnita vse prejete pouke in svarila, zakrijeta pogled na posledice — in določita dejanje.« Saj še odrastli morilec Razkolnikov (v Dostojevskega romanu z istim imenom) takole preznačilno razmišlja o zločinu: »Skoro slehernemu zločincu odpove v trenutku dejanja hotenje ali preudarek ter na mesto enega in drugega stopi čisto otroška lahkomiselnost, zlasti v onem hipu, kjer bi najbolj bilo treba premisleka in previdnosti.«

Pa tudi s tem bi se moralo pri presojanju maloletniških deliktov skrbno računati, da je tak zlikovec v silno veliki meri to, kar so iz njega napravile vnanje okoliščine (»atmosfera«), v katerih živi, zlasti pa pomanjkanje toplega »gnezda« v prvih letih po rojstvu in pozneje družčina v šoli, v delavnici, v društvu. Prezgovoren zgled je tisti iz vrste »mladih zanikarnežev«, ki sta ga oče in mati dala v rejo k teti na Dolenjsko, da jima ne bi oviral zaslužka. In ko se, 6 let star, vrne, sta mu roditelja bila tuja, on pa njima. Zato je čez leto dni ušel nazaj k teti. Ona pa ga je poučila in poslala zopet domov, kjer ga je oče odslej vse preveč oblikoval z jermenom. Zato jo je, 13 let star, iz strahu pred slabim izpričevalom ob koncu šolskega leta pobrisal s sošolcem peš v Trst in sta se vrnila šele čez pet dni. Ko je bil Stanko star 14 let 9 mesecev, je s sekiro vlomil v očetovo omaro, ukradel roditeljema vse prihranke, to je nad 2000 kron,

⁵ E. Spranger, Männliche Jugend. Handbuch der Jugendpflege. Heft I, 1. Teil, str. 50.

zraven še delavsko knjižico očetovega pomočnika in pobegnil v Trst, kjer je kmalu zapravil ves denar. Slednjič so ga prijeli na Reki in zaprli. V zaporu je imel 8 tovarišev: eden menda ubijalec, ostali pa tatovi, ki so ga učili, kako se krade. Ko se je vrnil v Ljubljano, je zagrešil več tatvin ter je za zadnji vlom v 16. letu prejel zaslužen plačilo — 13 mesecev težke ječe.

Ni pa nemara tako, da bi globoko in pravo razumevanje maloletnega zločinca bilo isto, kar zagovarjanje. »Če opravičujem mlade grešnike«, tako piše Milčinski v Uvodu k njihovim lastnim životopisom, »ne zagovarjam jih ne, še manj pa, da bi jih postavljali izven zakona in njegove brige, češ, naj delajo, kar hočejo. Nasprotno! Ker so slabejše volje, so še bolj potrebni vzgojne brige nego drugi. Okrepiti jim je treba voljo do pravega! Temu služijo razna sredstva. Poglavitno je, da so dobra in uspešna; kako jim je ime, je manj važno, in če se kateremu izmed teh sredstev pravi kazen ali celo zapor ali ječa, zaradi tega ga še ni zavreči. Tudi sodna kazen, smotreno izvrševana, je vzgoja.«

To je res živa, globoka psihologija. In bilo bi do tal zgrešeno, če bi hoteli kako omledno »vzgajanje« rabiti na mestu kazni. F. W. Foerster je točno povedal, da se pristno vzgojno dogajanje ne vrši samo tamkaj, ko v tej ali oni obliki direktno opravljaš pedagoški posel, ampak da ima včasih še izdatnejši vzgojni učinek, če koga na pr. trdo zgrabi usoda, če ta ali oni ali ona trči ob močnejše življenjske sile, če kdo objestneža rezko zavrne itd. Kajpa sodna kazen ne sme biti zgolj odmerjanje in izvrševanje »represij«, kjer bi sodniki bili »bolj pravniki kakor ljudje«, a kazen izvršujoči nameščenci sama vojaška strumnost in drugo nič, vse po geslu — fiat iustitia, pereat mundus! Kaznovanje bodi marveč pozitivno naravnan, plodovit ukrep: priprava za vzgajanje in pa uvod v vzgajanje.

Vsak otrok in mladostnik ima »pravico« do vzgoje, tudi maloletni zločinec, saj je i on bitje, ki se šele razvija, ter prav zato vzgoje potreben, ker še ni »povsem razvit in odgovoren« ali pa je čestokrat hudo asocialen in moralno manjvreden. Zato se njegovo kaznovanje izvršuj z vidika vzgoje, ki naj takemu zločincu pomaga do tega, da se bo zavedel

odgovornosti za sleherno svoje dejanje in nehanje ter bo se mogel čim uspešneje uvrstiti na primerno mesto v kulturnem življenju naroda. Iz tega pa hkratu sledi, da ima država pravico maloletnika kaznovati, saj je njena dolžnost, da ga vzgaja, se pravi, tako postopa z njim, da bo spoznal ter spoštoval pomen in avtoriteto tistih nadosebnih moči, ki so nad njim.⁶

Za plodno kaznovanje po pedagoških načelih pa bi kaznilniški oddelek za maloletnike najprej potreboval — pravih vzgojevalcev, reči hočem takih, ki so ali »rojeni« vodniki mladine ali pa so se za svoj preodgovorni posel dovolj pripravili ob študiju znanstvenega mladinoslovja. Takih torej, ki ustrezajo zahtevku, kakor ga je postavil znameniti kliničar, ko je rekel, da je dober zdravnik lahko le oni, ki je — d o b e r č l o v e k. Poklicani so pač samo tisti, ki zmorejo na pr. s p o š t o v a n j e tudi pred osebo mladega zlikovca, ki si znajo pridobiti njegovo z a u p a n j e in ki jim je zlasti še svojska l j u b e z e n do tega, kar je »božjega« v vsakem človeku. Kar neskončna mera take ljubezni je vzgojevalcem za kaznilniškimi zidovi potrebna kot vsakdanji kruh. Le ne zamenjavaj se ozdravljajoča in oživljajoča ljubezen s puhlim dvojakom — z jalovo sentimentalnostjo.⁷

V »Ptičjih brez gnezda«, ki jih je napisal Milčinski in so pravi pedagoški biser, varstveni sodnik takole nebeški preprosto čevljarju Pircu osvetljuje njegovo vzgojno metodo, ko je prišel naznanjat, da mu je sinko pobegnil:

»Mojster Pirc, ne smete preveč zameriti fantu. Ušel je, ker ga nič ne veže na dom — samo zaradi strogosti in batin otroci ne uha-jajo. Da vas nima rad, ni sam kriv, ljubezen ne prihaja na ukaz, niti je ne dajeta kri in rojstvo. Glejte, oče in mati nista tista dva, ki sta kot starša vpisana v krstni knjigi; resnični starši so oni, ki se ukvar-jajo z nebogljenim bitjem, da iz njega vzrede in vzgoje človeka! Koliko daje tako dete posla in skrbi, koliko trpljenja! Pa blaženo to trpljenje, zakaj iz njega se rodi ljubezen: ljubezen staršev, ki greje, varuje, prizanaša, in ljubezen otroka, ki čuti tod svoje gnezdo in zavetje! Nič ne dvomim, kam je vaš fant pobrisal: nazaj v svoje gnezdo in to je — pri teti!«

⁶ Gl. C. B o n d y, Pädagogische Probleme im Jugend-Strafvollzug. 1925, str. 10.

⁷ Gl. F. W. F o e r s t e r, Strafe und Erziehung. 1913.

Kaj ni to hkratu nedosegljiva lekcija o živih silah ljubezni vsem tistim, ki jim je po poklicu izročeno kaznovanje maloletnikov in maloletnic?

V z g a j a j o č i h duš bi nujno potrebovali v vsem izvrševanju kazni: na celotnem torišču, od prvega do zadnjega mesta. A docela izgubiti bi se moralo iz tega tako na moč resnega kraja sleherno ravnanje, ki ga rodi slepo naključje, plitva samovoljnost, ta ali ona zgolj specialistovska modrost. Naj bi res tako bilo, kakor piše mlad belgijski jetnik v kaznilniškem (francoskem) listu: »Odslej v jetniški šoli ni več obsojencev pa stražnikov, temveč mladi fantje, ki delajo pokoro za svojo krivdo, in pa možje s srcem, ki jih podpirajo ter ravnaajo v njihovem prizadevanju.«⁸ Da, možje s srcem! Se pravi taki, da jim še ni zamrznila možnost za doživljanje sočutja. Kaj ko bi jim mogle ob stran stopiti še: ž e n e — s svojim zlatim, to je materinsko uravnanim srcem!

⁸ Gl. B o n d y, l. c., str. 30, op. 31.

